

УДК 124.5/.172-043.86(045)

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.52.250656>

Поліщук Олександр Сергійович, доктор філософських наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Україна
e-mail: prokurator2007@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9838-7105

Петрук Наталія Кирилівна, доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук
Хмельницький національний університет, Україна
e-mail: nataliia.petruk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6085-9034

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ У ФІЛОСОФІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Проаналізувавши доступні дані і наукові розвідки, а також характеристику суспільств – довели, що кожне суспільство має свої унікальні особливості формування ціннісних орієнтирів, навіть за умови сталого розвитку. Наголошено, що цінності є головним регулятором індивідуальної / колективної поведінки людей. Вони відображають ставлення людини / групи до певних об'єктів чи явищ.

Ключові слова: *сталий розвиток, людина, суспільство, цінності, рівність, екологія, глобалізація, солідарність, справедливість, свобода.*

Постановка проблеми. Сьогодні суспільство зустрілося з великою онтологічною проблемою, зумовленою дією / бездіяльністю, започаткованою людством ще з часів науково-технічної революції та інтенсивної індустріалізації. Ідеться про породжені проблеми відносин у системі «Людина – природа – Світ». Проблеми в цій системі склали підґрунтя для переосмислення сутності людського розвитку, що стало причиною розроблення філософської концепції сталого розвитку, яка передбачає взаємоузгоджену систему сталих людських відносин, побудовану на основі соціальної справедливості організації життя суспільства в усіх сферах життєдіяльності кожної особистості. Зазначена філософська концепція була визнана спільнотою народів у всьому світі – домінантною ідеологією розвитку людської цивілізації у XXI ст., стратегічним напрямом для забезпечення матеріального, соціального і духовного розвитку суспільства. Крім того, концепція сталого розвитку – це цілісна суспільно-соціальна теорія, філософія якої спрямована на зміну стосунків

людини і природи задля створення збалансованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження і відновлення природних ресурсів у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості біосфери [14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз значної кількості досліджень і публікацій свідчить про те, що зазначена проблема є актуальною для різнотипних суспільств з різними економічними системами і тому потребує глибокого вивчення на рівні не лише філософів, а й економістів, екологів, медицини тощо. Варто відмітити, що проблему сталого розвитку розглядали такі вчені, як О. Білорус, М. Бойченко, С. Бойченко, А. Вергун, Л. Горбунова, Л. Горошкова, В. Зінченко, Л. Калініченко, Т. Сльозко, В. Трегбчук, Є. Хлобистов та багато інших. Усі вчені зазначають про вагому важливість сталого розвитку суспільства та впливовість теорії всесвітнього дому в сучасних умовах формування ціннісних орієнтирів соціуму загалом.

До прикладу, В. Карамушка зазначає що «сталий розвиток – це прагнення гармонізації тих сфер, які за природою не можуть бути гармонізовані, оскільки задоволення потреб людини потребує ресурсів і засобів існування, які генерує економіка, а для зростання економіки потрібні природні ресурси, які обмежені й в значній масі не відновлюються» [6]. Наступним прикладом актуальності поданого питання може бути думка Л. Горбунової про те, що через все більш активний перехід до транскультурної форми навчання, що включає орієнтованість на мир та соціальну справедливість, сталий розвиток є основою для балансу в цьому напрямі [2, с. 163].

Найважливішою умовою сталого гармонійного розвитку, зазначає Г. Ортіна, є таке економічне співіснування з природою на принципах, які забезпечують невиснажливе використання природних ресурсів і не ставить під загрозу існування майбутніх поколінь [10, с. 382].

Формулювання цілей: 1) проаналізувати першоджерела та наукові напрацювання з метою визначення ключових цінностей суспільства сталого розвитку; 2) показати значення цінностей в індивідуальному житті та колективній поведінці; 3) встановити причини, що перешкоджають запровадженню ціннісних орієнтирів суспільства сталого розвитку у форматі великого дому.

Виклад матеріалу. Щоб розглянути аксіологічні орієнтири розвитку в суспільстві сталого розвитку, вважаємо за доцільне розглянути самий зміст такого розвитку, виходячи з його філософсько-світоглядних особливостей. Основним завданням такого розвитку є забезпечення безперервного існування людства на планеті Земля. Будучи прихильниками матеріалістичної концепції розвитку, В. Мантатов і Л. Мантатова зазначають, що «філософія сталого розвитку – це філософія діалектичного реалізму, для якої тривалістю є сама тканина реальності і сама глибинна реальність» [8, с. 109]. Саме три-

валість і глибина з позиції часового підходу стали необхідною умовою переходу на модель сталого розвитку всіх країн світу. Такий вибір країн світу, на переконання В. Трофимова, об'єктивно зумовлений демографічним «вибухом», сучасним науково-технічним розвитком, а також кризовим станом земної біосфери, істотним зниженням її відновлювальних, відтворювальних і асиміляційних можливостей унаслідок понаднормових антропотехногенних навантажень на природу [13]. Зазначений перехід відбивається у зміні не лише свідомості, а й нормативно-правової бази, що є підґрунтям зміни світогляду і тенденцій розвитку.

Аналізуючи чинну нормативно-правову базу сталого розвитку суспільства, ми бачимо, що існує велика кількість міжнародних документів стосовно цієї проблеми. Але, на нашу думку, варто зазначити певні найважливіші особливості, у яких простежуються ціннісні орієнтири подальшого вектора розвитку суспільства в напрямку «Світ».

До прикладу, Світова програма дій «Порядок денний на ХХІ століття», запропонована прихильниками глобалізму, уособлює глобальний консенсус і політичні зобов'язання та зміцнює спільні зусилля у дусі глобального партнерства для справедливого задоволення потреб нинішнього та майбутніх поколінь. Зазначений документ пропагує формування колективної дії навколо глобальних проблем людства, а далі через інституційний підхід забезпечення її реалізації. Однією з таких інституцій є освіта. Запропонований «План дій, ухвалений на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі», наголошує на необхідності створення і зміцнення науково-освітньої системи для обміну знаннями, досвідом та розбудови наукового потенціалу через мобільність учасниками освітнього процесу та долучення їх до грантових програм. Однак ці речі важко зреалізувати у суспільствах авторитарно-тоталітарної системи, у яких панує підданська культура, обмежується свобода і не визнається Інший. Свобода в цьому сенсі розуміється не просто як можливість щось робити, творчо самореалізуючись, вона, на думку В. Зінченка, яку і ми підтримуємо, має й іншу складову, яку можна назвати «світ», «соціальний світ», «світ праці» [5, с. 43–69]. Тобто йдеться про відповідальність людини, суспільства за свої дії. У цьому контексті ми підтримуємо думку згаданого дослідника: «Моя свобода повинна бути відповідальною, а для цього у мене має бути здатність до розуміння іншої людини. Свобода – це не творіння в порожнечі. Це вчинок на основі розуміння...». Отже, свобода передбачає таку складову, як відповідальність, без якої в побудові демократичного, громадянського суспільства неможливе становлення.

Зважаючи на це, Оргузька конвенція визначає напрямки демократизації громадян, участі громадськості у процесі прийняття рішень. До того ж Тбіліська декларація передбачає надати кожному доступ до знань, цінностей та

відносин із точки зору формування відповідальності та навичок, необхідних для захисту та покращення довкілля.

Варто відмітити, що одним із найбільш вагомих, у цьому форматі, можна назвати Проєкт Стратегії ЄЕК ООН про освіту з метою сталого розвитку, де проголошуються єдині цінності – солідарність, рівність та взаємоповага між людьми, країнами і поколіннями. Сталий розвиток включає забезпечення економічної життєздатності, справедливості, соціальної єдності, охорони навколишнього середовища та сталого управління природними ресурсами. Більш того, вважається, що саме освіта є однією з передумов досягнення сталого розвитку, а також важливим інструментом ефективного керівництва, раціонального прийняття рішень та розвитку демократії.

Для повного підтвердження суті сталого розвитку суспільства, можна навести приклад доповіді Міжнародної комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку, ще відомої як «Доповідь Брундтландта», де також наголошується, що «стратегія сталого розвитку спрямована на досягненні гармонії між людьми і між суспільством і природою» [4, с. 68].

Слід зазначити, що концепція сталого розвитку включає в себе такі основні складові: економічна, екологічна і соціальна. Економічна складова сталого розвитку забезпечується наявним механізмом формування фінансових ресурсів для забезпечення стабільності та самодостатності. З точки зору екологічної складової, сталий розвиток повинен забезпечувати цілісність та життєздатність біологічних та фізичних природних систем, адже від цього залежить глобальна стабільність усієї біосфери. До того ж соціальну частину зосереджено на розвитку людства, збереженні стабільності соціальних і культурних систем та зменшенні кількості конфліктів. Лише системна координація та баланс цих трьох складових, на думку С. Бойченко, Л. Горшкової, Л. Жарової та інших дослідників, – дуже складне, але значуще завдання [15, с. 78]. Інколи вирішення тих чи інших завдань є суперечливим, наприклад питання цінностей у різнотипних суспільствах (табл. 1).

Таблиця 1

Проблема узгодження цінностей	цінності, сприятливі для одного з аспектів сталого розвитку, можуть перешкоджати становленню інших аспектів
Відсутність ефективних механізмів впливу	важко впливати на формування системи цінностей у масовому, а тим більше глобальному масштабі, особливо з урахуванням необхідності дотримання прав людини та етичних норм
Вплив культурного середовища	позначає значний вплив на процес формування цінностей культурного середовища людини чи групи, яке є суттєво відмінним у різних країнах та цивілізаціях
Різноманіття ціннісних зразків	унаслідок глобалізації та розвитку комунікативних технологій з'явилася значна кількість ціннісних зразків суспільств

Безперечно, якщо говорити про формування аксіологічних орієнтирів соціуму, то лише завдяки еволюції людських цінностей та ідей, підвищення рівня потреб людини досягається сталий розвиток суспільства. Основою цього є так зване «дорослішання соціального колективного розуму і людської свідомості», що передбачає, в свою чергу, необхідність переходу людства від «суспільства споживацтва» до епохи «розумної цивілізації» та «раціонального життя». Цей процес включає в себе переорієнтацію світогляду людини у напрямі від матеріально-речового виміру буття до морально-ціннісного.

Беручи за основу ціннісні критерії, соціолог Д. Рісман виділяє типи суспільства: традиційне суспільство; суспільство, кероване з середини; суспільство, кероване з зовні. Відповідно до такої типологізації формується і ціннісна орієнтація індивіда. Оскільки кожне суспільство визначає свої ціннісні орієнтири якими оволодіває індивід у процесі соціалізації [12] (табл. 2).

Таблиця 2

Традиційне суспільство	У ньому індивіди керуються традиційними цінностями. Ця особливість властива насамперед аграрному суспільству, у якому професія переходить від батька до сина. Людина, будучи обмеженою у виборі, змушена діяти згідно з традиціями, Саме такі особливості характеризують доіндустріальне суспільство
Суспільство, кероване зсередини	У такому суспільстві поведінку індивідів визначають власні цінності, що активізує індивідуальність, посилює вибір, самостійність рішень, особисту точку зору. У ньому відсутні чіткі моральні норми, людина повинна шукати опору в собі. Це індустріальне суспільство
Суспільство, кероване ззовні	Індивід у такому суспільстві спрямовує та оцінює свою діяльність, орієнтуючись не оцінки колег, друзів, сусідів, громадську думку. Воно сприяє розвитку тертіальних промислів – маркетингу, послуг. З'являються нові професії, групи робітників, формуються нові громадські організації. Для досягнення успіху індивід повинен враховувати зовнішні обставини, пристосовуватися до них. Це постіндустріальне суспільство

З аналізу наведених у табл. 2 даних стає зрозумілим, що кожне суспільство має свої, унікальні особливості формування ціннісних орієнтирів, навіть за умови сталого розвитку [Там само]. Враховуючи те, що сучасне людство живе в епоху споживання загалом і непомірного споживання зокрема, зупинити яке у принципі неможливо, концепція сталого розвитку не узгоджується з практикою такого споживацького життя суспільства. Для того щоб забезпечити її реалізацію, необхідно перебудувати менталітет людства. Як пише В. Добро-

вольський, ще в середні віки Ж. Кельвін вважав найкращими такі людські риси, як помірність та бережливість, проповідував режим мирського аскетизму [3]. Зазначена теза, виходячи з часових та просторових меж, засвідчує, що суспільство не має правильно сформованих цінностей та аксіологічних орієнтирів навіть у форматі культури споживання.

Тобто, розглядаючи аксіологічні орієнтири філософії сталого розвитку, важливо звернути увагу на певні особливості:

1) основним законом сталого розвитку суспільства вважається повна справедливість, урівноваженість, баланс і гармонізація. У світі все повинно бути врівноваженим і гармонізованим, тобто має панувати цілісний порядок. І цей справедливий порядок, на якому побудовано Світ, не може бути порушено. Але суспільство, у якому ми живемо, є поки що нестійким, несправедливим і дисгармонійним. У філософії Геракліта, як і у всьому давньогрецькому світогляді, панувала думка щодо «космічної справедливості», яка «забирає можливість того, що боротьба протилежних речей чи рис коли-небудь завершилася повною перемогою однієї зі сторін» [11, с. 63].

2) помітно, що людський порядок, на жаль, розбіжний досі з космічним. Але сперечатися з явною силою Космосу і його таємничою могутністю не варто. Це закінчується погано – гармонійна хвиля перетворюється на «“згубний крен”, що може просто вбити все живе своєю гостротою за межами виявленої однозначності» [16, с. 25].

Наступною особливістю аксіологічних орієнтирів сталого розвитку сучасного суспільства є те, що саме освіта і виховання є зосередженою формою духовності й усвідомлення (визнання) духовних цінностей найвищими людськими чеснотами. І правда, саме сталий та збалансований розвиток освіти, особливо вищої освіти, зазначають А. Мельниченко і М. Тютюнникова, має стати основою для успішного бажаного процесу, оскільки саме заклади вищої освіти (університети, академії, інститути тощо) є незаперечними учасниками в усіх вимірах життя (соціальному, екологічному, економічному та ін.) [9, с. 49]. Крім цього, саме заклади вищої освіти здатні впливати на суспільні процеси, формувати мету щодо економічного зростання та сприяти розвитку екологічної свідомості. Однак варто зазначити, що не лише заклади вищої освіти можуть забезпечити відповідний вектор формування цінностей, цей процес розпочинається ще з етапу дошкільної, загальної середньої освіти, а на рівні вищої – лише кристалізується.

До прикладу, Г. В. Ф. Гегель влучно говорить, що саме завдяки моральній освіті перед людиною постає завдання знати достатню міру задоволення своїх потреб та співвідношення індивідуального і суспільного у своїй професійній діяльності [1, с. 78].

Звернімо увагу, що різнотипні суспільства досягають цілей сталого розвитку абсолютно по-своєму, і немає певного виробленого методу (шляху) з його досягнення. Зокрема, якщо розглядати українське суспільство відповідно до поділу Д. Рісмана за критерієм цінностей, то, на нашу думку, у ньому поєдналися всі три типи тією чи іншою мірою.

Аналізуючи сучасний етап розвитку українського суспільства, варто зазначити, що в ньому збереглася звичка наслідувати традиції та вчинки старшого покоління. Більше того, ми дійсно звикли звертати увагу на оцінки інших людей, враховувати зовнішні обставини, але, незважаючи на це, ми здатні визначати особисті цінності та точку зору. Так це відбувається і зі сталим розвитком: ми розуміємо необхідність упровадження принципів сталого розвитку суспільства, але продовжуємо наслідувати сталі звички поведінки щодо економіки, екології, соціальної рівності, що суперечить цим же принципам. Непослідовність та мозаїчність реформування призводять до дисбалансу в суспільстві, породжують дисгармонізацію і, як наслідок, безвідповідальність, яка має катастрофічні наслідки перед майбутнім.

Говорячи про інші суспільства, варто зазначити, що в кожного суспільства свої цінності та пріоритети стосовно усіх сфер життя. До прикладу, для суспільства Сполучених Штатів Америки є по-справжньому важливою соціальною рівністю та визнання всіх людей рівними за правами, незалежно від кольору шкіри, економічних статків та соціального статусу. Іншим прикладом може слугувати суспільство Африки, де панують економічні кризи та бідність, тому велика увага приділяється стабільності економічного стану, і саме подолання катастрофічної бідності є пріоритетом для цих країн. Звернімо увагу також на суспільство Європи, де проблема покращення екологічного стану планети є передовою – сортування сміття, переробка відходів, культура нормованого споживання продукції – саме через це ми бачимо помітний аксіологічний орієнтир на збереження екології навколишнього середовища. Усе вищесказане вказує на те, що всі наведені приклади є складовими, що формують основу сталого розвитку суспільства.

Не варто забувати, що цінності є головним регулятором індивідуальної / колективної поведінки людей. Вони відображають ставлення людини / групи до певних матеріальних, соціальних, духовних об'єктів чи явищ, а також визначають, які дії є такими, що схвалюються, яким надається перевага, а які є неправильними та неприпустимими. До того ж неможливо не сказати про вирішальний вплив теорії всесвітнього дому на формування філософського світогляду сталого розвитку, оскільки саме зміна цінностей формує новий світогляд, спрямований на збереження людства, соціальну рівність, справед-

ливість та необмеження свободи кожної особистості. Саме тому перетворення системи цінностей людини є передумовою відповідної зміни її діяльності. Враховуючи вищесказане, можна дійти висновку, що концепцію сталого розвитку можливо втілити в реальність, але для кожного суспільства, країни, території вона може проходити по-різному, залежно від ціннісних орієнтирів та пріоритетів.

Дискусійні питання. Вищенаведене засвідчує, що ані в нормативних документах, ані в дискусіях навколо концепції ніхто не бачить, які серйозні перешкоди чи в локальному, чи у глобальному масштабі, постійно або час від часу стають на шляху її реалізації. Виникають сумніви через те, що з часу прийняття концепції про сталий розвиток не помітно значних результатів і змін. Виникає цілком справедливе запитання: якщо за більш ніж четверть століття концепція не досягла своєї мети, то, може, вона нездійсненна взагалі? Можливо, це більш утопічна концепція, ніж реалістична, особливо для суспільств, які часто змінюють свої орієнтири? Але тут виникає необхідність залучення в цей процес не тільки осіб на керівних посадах, а й кожного з нас, адже йдеться про онтологію майбутнього Номо.

У такому форматі постає ключове питання – чи вдається суспільствам сталого розвитку наслідувати закономірності рівності, миру, екологічної турботи, економічної стабільності тощо? Ми вважаємо, що так, але не всім і не повністю. Дійсно, велика частина уваги приділяється проблемам екології, гендерної та соціальної рівності між людьми та зміцненню науково-освітньої системи. Але, згідно з подіями сьогодення, недостатньо уваги звернуто на раціональне використання природних ресурсів (ми використовуємо значно більше, ніж природа може відновити за певний час); також не у всіх країнах панує демократія, свобода вибору та громадськість (іноді проста людина не має вільного доступу до всіх необхідних потреб і ресурсів); більш того, найпроблемнішою особливістю деяких суспільств є цілковита бідність, що суперечить вищезазначеним ціннісним категоріям.

Висновки. Враховуючи вищесказане, можна дійти таких висновків:

1. Ключовими аксіологічними рисами суспільства сталого розвитку відповідно до міжнародних документів є: охорона навколишнього середовища; покращення та зміцнення науково-освітньої системи; раціональне управління природними ресурсами; громадянськість та мир; демократія та управління; справедливість; права людини; гендерна та соціальна рівність; зменшення масштабів бідності.

2. Незважаючи на значущу сутність сталого розвитку суспільства в напрямі упровадження цінностей, виникають певні труднощі та проблеми, які включають у себе: проблему узгодження цінностей; відсутність ефективних

механізмів впливу; вплив культурного середовища та різноманіття ціннісних зразків.

3. Цінності є значущим показником у формуванні суспільства сталого розвитку та головним регулятором індивідуальної та колективної поведінки людей. Саме аксіологічні орієнтири відображають ставлення людини чи групи до певних матеріальних, соціальних, духовних об'єктів чи явищ, а також і визначають, які дії схвалюються та яким надається перевага. Зважаючи на це і на поділ суспільств за ціннісним критерієм, робимо висновок, що кожне суспільство досягає цілей сталого розвитку різними шляхами та методами відносно власних пріоритетів.

4. Загалом концепція сталого розвитку поширює ідеї піклування про майбутні покоління людей, тому реалізація цілей та особливостей сталого розвитку можлива лише за умови, коли духовний світ кожного з нас буде «захоплений» моральними цінностями, справедливістю, думками про навколишнє середовище та економічну стабільність.

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що наш соціум повинен осягнути, що можливість формування сталого розвитку суспільства можлива лише при зверненні уваги на цінності, якості, проблеми та труднощі в поставленому питанні. Не слід забувати про те, як теорії великого дому впливають на формування ціннісних орієнтирів нашого світогляду. Майбутнє нашого суспільства, докільля, природних ресурсів прямолінійно залежить саме від свідомого розуміння кожної людини. Тому концепція сталого розвитку є не просто необхідністю, а цілісною метою, якої потрібно досягати, незважаючи на зустрічні проблеми та складнощі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет : в 2 т. Москва : Мысль, 1970. Т. 1. 668 с.
2. Горбунова Л. М. Транскультурна освіта як імператив глобального суспільства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. № 17. С. 160–165.
3. Добровольський В. В. Екологічні знання. URL: http://pidruchniki.ws/15840720/ekologiya/ekologichni_znannya (дата звернення: 03.10.2021).
4. Евтеев С. А., Перелет Р. А. Наше общее будущее. Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию. Москва : Прогресс, 1989. 372 с.
5. Зінченко В. Інституційний вимір інтернаціоналізації вищої освіти в умовах глобальних трансформацій. *Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій* : монографія / Л. С. Горбунова, М. А. Дебич, В. В. Зінченко та ін. / за ред. І. В. Степаненко. Київ : ІВО НАПН України, 2018. С. 43–69.

6. Карамушка В. І., Бойченко С. Г. Інтегрування довкільних пріоритетів та тенденцій зміни клімату в планування сталого розвитку громад і територій. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/17301> (дата звернення: 29.09.2021).
7. Кравець М. С. Філософія сталого розвитку інформаційного суспільства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Історія. Філософія. Політологія*. 2020. № 19. С. 66–68.
8. Мантатов В. В., Мантатова Л. В. Глобалистика : междунар. междисциплинар. энцикл. слов. *Философия устойчивого развития* / гл. ред. И. И. Мазур, А. Н. Чумаков ; Центр научных и прикладных программ «Диалог». Москва : Радуга, 2003. 1328 с.
9. Мельниченко А. А., Тютюнникова М. М. Управління у сфері вищої освіти в контексті забезпечення сталого розвитку суспільства: філософський аспект. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2012. № 2. С. 44–51.
10. Ортіна Г. В., Олексенко Р. І. Філософія сталого розвитку як філософія нового просвітництва 2.0. *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ* : зб. тез. Херсон, 2020. С. 382–384.
11. Рассе Б. Історія західної філософії / пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. Київ : Основи, 1995. 759 с.
12. Рісман Д. Типи суспільств. URL: <http://studies.in.ua/lekcii-sociologija/4457-tipi-susplstv.html> (дата звернення: 08.10.2021).
13. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. *Вісник НАН України*. 2002. № 2. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2002-02/7.htm> (дата звернення: 27.09.2021).
14. Трофимова В. В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку. URL: <http://kdpu-nt.gov.ua/work/tsikl-naukovikh-prats-bukhgalterskevidobrazhennya-ekologo-ekonomichnikh-protsesiv-u-konteksti> (дата звернення: 21.09.2021).
15. Управління сталим розвитком природно-господарських систем / С. Г. Бойченко, Л. А. Горошкова, Л. В. Жарова, В. І. Карамушка та ін. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*: зб. наук. пр. / ДВНЗ «ПДТУ». Маріуполь, 2018. Вип. 18. С. 73–85.
16. Чижевский А. Л. Земное эхо солнечных бурь. Москва : Мысль, 1973. 349 с.

REFERENCES

1. Gegel, G. V. F. (1970). *Raboty raznyh let: v 2 t.* Moskva: Mysl' T. 1 [in Russian].
2. Gorbunova, L. M. (2015). Transkulturalna osvita yak imperativ hlobalnoho suspilstva. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» – Scientific notes of the National University «Ostroh Academy», 17, 160–165* [in Ukrainian].
3. Dobrovolskyi, V. V. (2005). *Ekologichni znannya*. URL: http://pidruchniki.ws/15840720/ekologiya/ekologichni_znannya [in Ukrainian].

4. Evteev, S. A., Perelet, R. A. (1989). *Nashe obshchee budushchee. Doklad Mezhdunarodnoi komysyuy po okruzhaiushchei srede y razvytyiu*. Moskva: Progres [in Russian].
5. Zinchenko, V. (2018). Instytutsiinyi vymir internatsionalizatsii vyshchoi osvity v umovakh hlobalnykh transformatsii. *Kulturno-humanitarni stratehii rozvytku universytetskoï osvity v umovakh dynamichnykh suspilnykh transformatsii*: Monografiya / L. S. Gorbunova, M. A. Debych, V. V. Zinchenko, I. M. Sikors'ka ta in. / Za red. I. V. Stepanenko. Kyiv: IVO NAPN Ukrayiny, 43–69 [in Ukrainian].
6. Karamushka, V. I., Bojchenko, S. G. (2020). Intehruvannia dovkilnykh priorytetiv ta tendentsii zminy klimatu v planuvannia staloho rozvytku hromad i terytorii. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/17301> [in Ukrainian].
7. Kravets, M. S. (2020). Filosofiia staloho rozvytku informatsiinoho suspilstva. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Istorii. Filosofiia. Politolohiia – Scientific Bulletin of the International Humanities University. History. Philosophy. Politics, 19, 66–68* [in Ukrainian].
8. Mantatov, V. V., Mantatova, L. V. (2003). *Mezhdunarodnyj mezhdisciplinarnyj enciklopedicheskij slovar. Filosofiya ustojchivogo razvitiya* / I. I. Mazur, A. N. Chumakov (ed). Centr nauchnyh i prikladnyh programm «Dialog». Moskva: Raduga [in Russian].
9. Melnychenko A. A., Tiutiunnykova M. M. (2012). Upravlinnia u sferi vyshchoi osvity v konteksti zabezpechennia staloho rozvytku suspilstva: filosofskiy aspekt. *Visnyk NTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia. Pedagogika – Bulletin of NTUU “KPI”. Philosophy. Psychology. Pedagogy, 2, 44–51* [in Ukrainian].
10. Ortina, G. V., Oleksenko, R. I. (2020). Filosofiia staloho rozvytku yak filosofiia novoho prosvitnytstva 2.0. *Publichne upravlinnia ta administruvannia u protsesakh ekonomichnykh reform : zbirnyk tez*. Kherson, 382–384 [in Ukrainian].
11. Rasse, B. (1995). *Istoriya zaxidnoyi filosofiyi* / Per. z angl. Yu. Lisnyaka, P. Tarashuka. Ky'iv: Osnovy [in Ukrainian].
12. Risman, D. (2016). Typy suspilstv. URL: <http://studies.in.ua/lekcii-sociologija/4457-tipi-susplstv.html> [in Ukrainian].
13. Tregobchuk, V. (2002). Kontseptsiiia staloho rozvytku dlia Ukrainy. *Visnyk NAN Ukrainy – Bulletin of the NAS of Ukraine, 2*. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2002-02/7.htm> [in Ukrainian].
14. Trofymova, V. V. (2010). *Koncepciya stalogo rozvytku yak osnova postindustrial'ny'x modelej rozvytku*. URL: <http://kdpu-nt.gov.ua/work/tsikl-naukovikh-prats-bukhgalterskevidobrazhennya-ekologo-ekonomichnykh-protseviv-u-konteksti> [in Ukrainian].
15. Upravlinnia stalym rozvytkom pryrodno-hospodarskykh system (2018) / S. G. Bojchenko, L. A. Goroshkova, L. V. Zharova, V. I. Karamushka ta in. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti – Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property* / DVNZ «PDTU». Mariupol', 18, 73–85 [in Ukrainian].
16. Chyzhevskiy, A. L. (1973). *Zemnoe eho solnechnykh bur*. Moskva: Myisl [in Russian].

Полищук Александр Сергеевич, доктор философских наук, профессор,
проректор по научно-педагогической работе,
Хмельницькая гуманітарно-педагогічна академія, Україна

Петрук Наталия Кирилловна, доктор философских наук, профессор,
заведующая кафедрой философии и социально-гуманитарных наук,
Хмельницький національний університет, Україна

АКСИОЛОГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ В ФИЛОСОФИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

Проанализировав доступные данные и научные исследования, а также характеристику обществ – доказали, что каждое общество имеет свои уникальные особенности формирования ценностных ориентиров, даже при устойчивом развитии. Отмечено, что ценности являются главным регулятором индивидуального / коллективного поведения людей. Они отражают отношение человека / группы к определенным объектам или явлениям.

Ключевые слова: устойчивое развитие, человек, общество, ценности, равенство, экология, глобализация, солидарность, справедливость, свобода.

Polishchuk Oleksandr, D.Sc., Professor,
Vice-rector for scientific and pedagogical work in Khmelnytskyi
Humanitarian-Pedagogical Academy, Ukraine

Petruk Nataliia, D.Sc., Professor, Head of the Department of Philosophy
and Social Sciences of Khmelnytskyi National University, Ukraine

AXIOLOGICAL ORIENTATIONS IN THE PHILOSOPHY OF SUSTAINABLE SOCIAL DEVELOPMENT

Analyzing the available data and scientific research, as well as the characteristics of societies it is proved that each society has its own, unique features of the formation of values, even in the context of sustainable development. It is emphasized that values are the main regulator of individual / collective behavior of people. They reflect the attitude of a person / group to certain objects or phenomena.

Keywords: sustainable development, man, society, values, equality, ecology, globalization, solidarity, justice, freedom.

